

Prekentekest: Mark 12,41-44

Jesus satte seg rett overfor tempelkisten, og han så på hvordan folk la penger i den. Mange rike ga mye. Men det kom også en fattig enke og la i to småmynter, verd noen få øre. Da kalte han disiplene til seg og sa: «Sannelig, jeg sier dere: Denne fattige enken har gitt mer enn noen av de andre som la penger i tempelkisten. For de ga alle av sin overflod, men hun ga av sin fattigdom alt hun eide, alt hun hadde å leve av.»

Slik lyder Herrens ord.

Avhengig eller fri

Opsjonsavtaler og feite lønninger for toppledere har preget nyhetsbildet den siste tiden. Er vi i ferd med å forlate likhetstanken, moderasjonstanken og idealet om at et interessant og givende arbeid også er en verdi i likhet med lønn? Bildet er komplisert, men saken minner oss om at dette med penger trigger mange og blir en voldsom drivkraft. Mye vil ha mer, og uavhengig av den siste tidens debatt vet vi at for noen blir det viktigere å øke sitt økonomiske overskudd enn å sikre levelige kår for dem som er nederst på rangstigen, for ikke å si på lønnsstigen. Dette som et apropos til bibelteksten vi leste.

I prekentekest møter vi en i den andre enden av skalaen. Slike blir sjelden sett og lagt merke til. Det rulles ikke ut noen rød løper. Det er ingen som nikker anerkjennende når de gir sin støtte til gode veldedige formål. De får ingen førstesider eller overskrifter. Likevel er det disse som gjennom generasjoner har opprettholdt mye av det frivillige Norge, ikke minst innen menighet og misjon. De store beløpene og de synlige gavene er som regel bare engangshendelser, men disse trofaste sliterne som gir det lille de kan avse mange ganger, gir til sammen store summer. For trofaste kirkegjengere dreier det seg om titusener over noen år. Jeg tenker det er disse Jesus ærer i dagens prekentekest.

Vi mennesker er komplisert sammenskrudd. Det kan virke slik. Og folk er forskjellige. Likevel har vi det til felles at visse mekanismer kan tre inn og skape avhengighet. Vi kjenner det fra spillavhengighet. Vi kjenner det fra alkoholavhengighet. Avhengighet av TV- og nettporno, og seksuelt misbruk av mindreårige. Noe av dette er veldig alvorlig, skader andre og er ikke sosialt akseptabelt. Andre ting ser man mer gjennom fingrene med.

I Det nye testamente finner vi mange advarsler mot slike ting som gir avhengighet. Vårt forhold til penger føyer seg inn i en lang rekke av mulige laster, og vi vet fra oss selv og omgivelsene at det er mye som kan skape avhengighet. Jesus og apostlene advarte mot Mammon, pengemakten som kan bli en gud for enkelte.

Mange av oss har sterke drifter i oss. Så lenge denne sterke motivasjonen som ligger i driftene kan brukes til det gode, er det bra. Men straks de trigger

begjæret i oss i en retning som fører galt av sted, da går det galt, for disse kreftene kan lett bli sterkere enn det vi klarer å håndtere.

I de sakene hvor samfunnet rundt oss setter foten ned og fordømmer gjerningen, vil den avhengige ha veldig vanskelig for å erkjenne sitt problem på grunn av skammen. Man vil fornekte, bortforklare eller skyld på andre. Sannheten er så skrekkelig at den flykter man fra. Redningen går likevel alltid veien om å erkjenne sitt problem.

I andre saker slår ikke mekanismen med skam inn. Kanskje blir det ikke en gang ansett som galt eller vurdert som uetisk. Hvilken mulighet har da den som er avhengig til å bli fri? Kanskje til og med omgivelsene roser personen på bakgrunn av ens avhengighet. Vi hadde en tid da det var veldig stas og kjekt å røyke. Man var trendy hvis man røykte. I dag er det ikke lenger trendy, men mange sliter med avhengigheten og skadevirkningene.

Begjæret etter penger er en sterk drivkraft i dem som er avhengige. Man får posisjon og blir sett opp til hvis man er rik. Klart det lokker i samme retning. Det hender rikdom har det til felles med alkoholisme at personligheten blir forandret. Man vil ikke for alt i verden gi slipp på det som trigger ens voldsomme begjær. Prioriteringene i livet blir deretter.

Jesus sier et sted at det er lettere for en kamel å komme gjennom et nåløye enn for en rik å komme inn i Guds rike. Han advarer sterkt mot rikdommens fare. Kanskje henger det sammen med at rikdom bedrar en til å tenke at en trenger ikke Gud i hverdagen, man kan jo kjøpe det meste.

Hva det enn skyldes så er det et sammentreff at vi lever i et av verdens rikeste land, og samtidig fyller vi våre kirker og bedehus i så liten grad. Det var en i et tidligere menighetsråd som sa – vi har det for bra. Man søker ikke til Gud og kirke når man klarer seg så bra selv. Kanskje han hadde rett.

Veien til frihet går alltid gjennom å erkjenne sitt problem. I grøftkantene langs den veien en har gått drevet av begjær, vil det også ligge ugjerninger en har gjort. I forhold til Gud og medmennesker er dette et problem som i noen fall kan binde et menneske for evigheten.

Fattig eller rik

I preteksten leste vi at Jesus så mange rike som gav mye. Slik kan det også være i vår tid, både at rike gir mye og at Jesus ser. Likevel var det denne fattige enka som gjorde at Jesus sa til disiplene at de måtte komme og se. Hva var det med henne?

Hun gav bare småmynter, men Jesus var ikke så opptatt av beløp og summer. På en måte hadde Jesus røntgenblikk. Flere ganger bevitner evangeliene at han kunne se hva folk tenkte. Han visste mye om personer før han traff dem.

Ved tempelkisten fant han ut at de som gav mye hadde uten unntak mye igjen som de kunne bruke på seg selv, eller som de la til side for å sikre seg økonomisk. Enka derimot stilte i en klasse for seg selv, for hun gav alt hun eide og hadde å leve av.

Det er ikke sikkert hun hadde så store tanker om seg selv. Hun hadde garantert ingen anelse om at hennes store lille kollekt den dagen skulle bli brukt som eksempel av Jesus selv og bli stående som et forbilde for generasjoner av mennesker like til vår tid. Det var noe med engasjementet hennes som var annerledes. Noe med offerviljen, eller noe med hennes blick for andres ve og vel. Hun var nok den typen som tenkte mer på andre enn på seg selv.

Det sies hun var enke. Kanskje hadde hun oppdratt barn, kanskje hadde hun lært under trange kår å nøye seg med lite. Kanskje hadde hun levd og åndet for hus og hjem og barn og mann og gamle foreldre, eller svigerforeldre som trengte omsorg og pleie. Kanskje slet hun seg ut på alt dette, og ble ytterst fattig og uten forsørger da mannen hennes døde. Kanskje hadde hun ikke bare gitt penger, det lille hun hadde, men også gitt hele sitt liv til tjeneste for andre.

Det finnes kvinner også i dag som på denne måten gir mye av seg selv. De lever oftest et stille liv, får ikke de store overskriftene i media. Får sjelden realisert seg selv fullt ut i yrkesliv og karriere, men gir likevel av et glad og takknemlig hjerte.

Disse kvinnene blir neppe kalt livskunstnere eller noen annet stort og fint, men vet likevel mer om det virkelige livet enn de fleste. De vet i det hele tatt mye om menneskelig varme, omtanke og kjærlighet. De vet også at noen av de lykkeligste dagene i livet var da noen trengte en hjelpende hånd og et trøstende ord.

Alt var nok ikke like lett bestandig for fattige enker i apostlenes dager. Alt er nok ikke lett heller i dag. Det kan være vanskelig nok å få endene til å møtes. Regninger faller til betaling. Mang en gang har hender blitt foldet i bønn om at penger må strekke til. Gjennom et langt liv har noen lært at på et vis gikk det. Det daglige brød var der, om ikke bestandig i overflod, så likevel tilstrekkelig til at alle fikk det de trengte. Bordverset kunne synges også den dagen. En takk til han som lar kornet spire og markens grøde vokse. En takk til han som metter liten fugl, og som ikke lar en spurv falle til jorden uten at han er der og vet.

Den fattige enka hadde, i likhet med mange her i menigheten, erfart det som står skrevet: «Gud er mektig til å gi dere all sin gave i rikt mål, så dere alltid og under alle forhold har det dere trenger, ja, har overflod til all god gjerning.» 2Kor 9,8. Den som ikke har overflod til å gi, verken av penger, omsorg eller av tid er fattig. Så fattig vil ikke Gud vi skal være. To småmynter var alt enka hadde. Likevel var hun rik nok til å gi.

Derfor vil den egentlige fattigdommen snarere være hos den som bruker sitt liv til å sikre seg selv og sitt. De fleste kristne lever vel et sted i spenningen mellom å måtte planlegge økonomien og fremtiden, og samtidig leve med alt dette åpent og i bønn til Gud. Givertjenesten blir derfor aldri i egentlig forstand en privatsak, men en sak mellom den enkelte og Gud. Kan vi si med Agur fra Ordspråkene: «Hold falskhet og løgn langt borte fra meg, og gi meg verken armod eller rikdom, men la meg få den mat jeg trenger»? Ordsp 30,8. Det er ord som vitner om tro.

Frihet for den som tror

Hos enka i templet fant Jesus gjenklang. Hun gav ikke av sin overflod, men hun gav av sin fattigdom alt hun hadde. Slik er kjærlighetens vesen, og slik er også Jesus. Hennes offer bar en avglans av hans offer. Hans offer ble av mennesker kun verdsatt til tretti sølvpenge, de pengene Judas fikk for å forråde ham. Men Jesus offer var uendelig mye større. Han gav alt han hadde. Han gav sitt liv for å frelse verden, for at den som tror kan ta imot.

Den som har tatt imot skal vite at Guds rike er den størst gave noe menneske kan få, langt større enn all verdens rikdom og penger. I dag skal to små barn ta imot himmelriket i gave. I dåpen innlemmer Jesus dem i sitt rike og gjør dem til Guds barn.

I Bibelen kalles Jesus for Frelser, og han er det. Det betyr at han har makt til å sette fri, til å tilgi den som oppriktig ber ham om det og til å hjelpe dem som sliter. Ofte går hjelpen gjennom medmennesker. For mennesker kan mye se låst og vanskelig ut, men vi skal huske at for Gud er alt mulig.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.